

انجمن علوم و تكنولوژي سطح ايران

بیست و سومین همایش ملی مهندسی سطح و دومین همایش ملی آنالیز تخریب و تخمین عمر ۱۹–۲۰ اردیبهشت ماه ۱۴۰۲ 10 May 2023

دانشگاه صنعتی اصفهان

بررسی تأثیر عملیات حرارتی بر خواص خوردگی پوشش NiCrBSi اعمال شده به روشهای HVOF و HP/HVOF

على اسكندرى ، فاطمه سادات سيدان ، مونا خلاقى ، على شفيعى "

^۱. دانشگاه صنعتی اصفهان، دانشکده مهندسی مواد (کارشناسی ارشد) ۲. دانشگاه صنعتی اصفهان، دانشکده مهندسی مواد (دکتری) ۳. دانشگاه صنعتی اصفهان، دانشکده مهندسی مواد (استاد)

چکیدہ

². fs.sayyedan@alumni.iut.ac.ir

مقدمه

پوشش های پاشش حرارتی یکی از راهکارهای عملی و مقرون به صرفه افزایش مقاومت به خوردگی و مقاومت به سایش قطعات صنعتی میباشد. تکنولوژی پاشش حرارتی بر اساس منبع ایجاد کننده حرارت به انواع مختلفی تقسیم می شود. پاشش شعلهای و پاشش سوخت اکسیژن با سرعت بالا (HVOF) از انواع روش های پاشش حرارتی میباشند که کاربرد زیادی در صنایع مختلف پیدا کردهاند [۱].

فاکتورهای مختلفی در تعیین کیفیت پوششهای حاصل از پاشش حرارتی مؤثرند که از جمله می توان بـه انـدازه ذرات پودر، دمای فرایند پاشش، گازهای احتراق، سرعت تغذیه، زاویه و سرعت رسـوب (پیوسـته یـا متنـاوب)، فاصله پاشش، دمای زیرلایه، فشار اعمال شده در طول فرایند و روش رسوب گذاری اشاره نمود [۲].

پوشش های حاصل از این فرایند به دلیل دما و سرعت بالا و همچنین ارتباط مستقیم با اکسیژن هوا دارای عیوبی نیز هستند، از جمله: ناخالصی، ذرات اکسیدی، تخلخل، ذرات ذوب نشده، چسبندگی و پیوستگی ضعیف پوشش که تمامی این عیوب باعث افت خواص تریبولوژیکی و مقاومت به خوردگی پوشش می شوند. این عیوب در فرایند HVOF به دلیل سرعت بالاتر ذرات نسبت به فرایند پاشش شعله بسیار کمتر است. همچنین مقدار عیوب در فرایند پاشش سوخت اکسیژن با سرعت و فشار بالا (HP/HVOF) نسبت به دو فرایند دیگر به دلیل سرعت بالاتر ذرات بسیار کمتر می باشد [۳].

کاهش مقاومت به سایش و مقاومت به خوردگی پوشش های پاشش حرارتی را می توان به کمک عملیات حرارتی پس از فرایند پوشش دهی بهبود بخشید. عملیات حرارتی با تشکیل فاز یوتکتیک مذاب و افزایش سرعت نفوذ باعث افزایش چسبندگی و پیوستگی پوشش و همچنین کاهش عیوب و تخلخل می شود. سه فرایند عملیات حرارتی مرسوم وجود دارد: ۱- کوره ۲- شعله ۳- لیزر. عملیات حرارتی به وسیله شعله به دلیل قابلیت کنترل پایین و وابسته بودن به مهارت اپراتور قابلیت تکرار پذیری ندارد. عملیات حرارتی به وسیله شعله به دلیل قابلیت قیمت بالا و سرعت پایین کاربرد صنعتی زیادی ندارد. عملیات حرارتی در کورههای الکتریکی به دلیل قیمت

مناسب و تکرار پذیری بالا کاربرد صنعتی زیادی داشته و در این پژوهش مورد استفاده قرار گرفته است [۴]. سوپر آلیاژ خود روانکار پایه نیکل یکی از پر کاربرد ترین پوشش های مورد استفاده در کاربردهای مقاوم به سایش و خوردگی در دماهای متوسط و بالا است. آلیاژ NiCrBSi یکی از معروف ترین پوشش های پایه نیکل است که در صنایع نفت و گاز، صنایع شیمیایی، صنایع هوا فضا و... استفاده وسیعی دارد. در این آلیاژ عنصر کروم باعث مقاومت به خوردگی و اکسیداسیون می شود. همچنین تشکیل فاز کاربیدی سختی پوشش را افزایش می دهد. عنصر بور نیز با تشکیل یو تکتیک نقطه ذوب را کاهش داده و با تشکیل فاز بورایدی سبب افزایش سختی می شود. سیلیسیم خود روانکاری پوشش را به همراه داشته و افزودن کربن نیز با تشکیل فازهای

¹. Adhesion

در زمینه بررسی رفتار سایشی و مقاومت به خور گی پوشش های پاشش حرارتی NiCrBSi تحقیقات زیادی انجام شده است. در بیشتر کارهای قبلی به بررسی رفتار سایشی و مقاومت به خورد گی پس از عملیات حرارتی در دماهای بالاتر از ۱۰۰۰ درجه سانتی گراد پرداخته شده است [۷–۹]. این دمای بالای عملیات حرارتی باعث افت شدید خواص مکانیکی زیرلایه می شود. همچنین احتمال تغییر شکل زیرلایه را افزایش می دهد. به همین دلیل و به عنوان یک سیکل عملیات حرارتی جدید، در این مقاله پوشش های اعمال شده در دمای کمتر و به مدت زمان طولانی تر تحت عملیات حرارتی قرار گرفتند. تمامی پوشش های اعمال شده در جه سانتی گراد به مدت زمان ۱۰ ساعت تحت عملیات حرارتی قرار گرفتند. در ادامه به بررسی ریز ساختار و مقاومت به خورد گی پوشش ها پرداخته شد. با توجه به نتایج حاصل از آزمون های مشخصهیابی مختلف، بهترین روش پوشش دهی و

مواد و روش تحقيق

نمونههای دیسک شکل با قطر ۵۰ میلیمتر و ضخامت ۵ میلیمتر از جنس فولاد زنگ نزن ۳۱۶ کم کربن بهعنوان زیرلایه تهیه شد. نمونهها با استفاده از ذرات SiO₂ با قطر ۱٫۱–۹٫۹ میلیمتر شن پاشی شدند. نوعی پودر NiCrBSi معروف به Colmonoy88 با میانگین اندازه ذرات ۴۵ میکرومتر و ترکیبی که در جدول ۱ ارائه شده است، به عنوان پوشش استفاده شد.

از روش پاشش سوخت اکسیژن با سرعت بالا (HVOF) برای رسوب پودر بر روی گروه اول نمونه ها استفاده شد. گروه دوم نمونه ها نیز به روش پاشش سوخت اکسیژن با سرعت و فشار بالا (HP/HVOF) پوشش داده شدند. پارامترهای پاشش برای هر دو فرآیند در جدول ۲ آورده شده است. پس از رسوب پوشش، یک گروه از نمونه ها در دمای ۹۵۰ درجه سانتی گراد به مدت زمان یک ساعت در کوره تیوبی با اتمسفر خنثی تحت عملیات حرارتی قرار گرفته و سپس در هوا خنک شدند. نمونه ها در چهار گروه مجزا نامگذاری شدند. نمونه های پوشش داده شده با روش های HVOF و P/HVOF و عملیات حرارتی در دمای ۹۵۰ درجه سانتی گراد به مدت یک ساعت به ترتیب به عنوان نمونه 1-950 و 1-950 نشان داده شد. نمونه های با تامهای بدون عملیات حرارتی نیز با نام های H و HP نامگذاری شدند.

بررسیهای ریزساختار سطح مقطع با استفاده از میکروسکوپ الکترونی روبشی (SEM Philips M130) انجام شد. بدین منظور، ابتدا نمونهها توسط کاغذ SiC از شماره ۱۲۰ تا ۱۲۰۰ سنبادهزنی و سپس توسط پودر Al₂O₃ پولیش و در نهایت در محلول SiC SiC از شماره ۱۲۰ تا ۲۰۰۰ سنبادهزنی و سپس توسط پودر Philips (میزیش و در نهایت در محلول HP/HVO3:10HO3:10H2 جهت آشکارسازی ریزساختار اچ شدند. ترکیب فازی و خواص ساختاری پودر، پوششهای HVOF و HVOF به کمک آنالیز پراش پرتو ایکس (Philips nm و خواص ساختاری پودر، پوششهای KPC, Cu-λ-K, α₁ = 0.1540598 nm مقاومت و رفتار خوردگی پوششها توسط آزمونهای پلاریزاسیون پتانسیودینامیک و طیف سنجی امپدانس الکتروشیمیایی با دستگاه پتانسیواستات/گالوانواستات Iviumsat مورد ارزیابی قرار گرفت. تمام آزمونهای

خوردگی در محلول ۳/۵ درصد وزنی سدیم کلرید (محلول شبیه سازی شده آب دریا) در یک سلول سه الکترودی شامل الکترود کالومل به عنوان الکترود مرجع، الکترود پلاتین به عنوان الکترود کمکی و نمونه های پوشش داده شده به عنوان الکترود کاری انجام شد. آزمون پلاریزاسیون پتانسیودینامیک بعد از یک ساعت غوطه وری نمونه ها در محلول خورنده (جهت پایداری نمونه ها در محلول) از ۲۵۰ – تا ۱۲۰۰ میلی ولت نسبت به پتانسیل مدار باز و نرخ روبش ۱ میلی ولت بر ثانیه انجام شد. جهت تحلیل داده های پتانسیودینامیک از نرم افزار الکتریکی مناسب با استفاده از نرم افزار View انجام شد.

نتايج و بحث

شکل ۱ (الف) و (ب) مرزهای اسپلتها، تخلخل و برخی ذرات ذوب نشده را در ریزساختار مقطعی پوششهای HVOF پاشش حرارتی شده نشان می دهد. این عیوب در پوششهای حاصل از روش HVOF نسبت به پوششهای -HV تریرلایه نمونههای پاشش حرارتی شده باعث استحکام چسبندگی کمتری می شوند. برخی از تفاوتها در اندازه و توزیع تخلخلها در پوششهای H و HP پاشش حرارتی شده مشاهده شد. اندازه تخلخلها در پوشش HVOF به مراتب بزرگتر از HVOF بود. بدیهی است که فرآیند HVOF منجر به پوششهایی با توزیع تخلخلها در پوششهای H و HP پاشش حرارتی شده مشاهده شد. اندازه تخلخلها در پوشش این با مراتب بزرگتر از HVOF بود. بدیهی است که فرآیند HVOF منجر به پوششهایی با توزیع تخلخل یکنواخت تر می شود. منافذ با جهت افقی طولانی به دلیل برخورد ذرات مذاب و نیمه مذاب در کنار تغییر شکل و انقباض آنها تشکیل شدند (شکل ۱ (الف) و (ج)). این منافذ نشان دهنده ماهیت ریزساختار فرآیند نفوذ در طی عملیات حرارتی در پوشش های عملیات حرارتی شده در مقایسه با نمونههای با دو نیمه مذاب و فرآیند نفوذ در طی عملیات حرارتی در پوشش های عملیات حرارتی شده در مقایسه با نمونههای با در درارتی B به طور قابل توجهی کاهش یافته است. گزارش شده است که فاز مذاب تشکیل شده در طی عملیات درارتی به طور قابل توجهی کاهش یافته است. گزارش شده است که فاز مذاب تشکیل شده در طی عملیات مرارتی به طور قابل توجهی کاهش یافته است. گزارش شده است که فاز مذاب تشکیل شده در طی عملیات درارتی به طور قابل توجهی کاه یوتکتیک دمای پایین) است. ترشوندگی و کشش سطحی چنین یوتکتیک با حرارتی در این با مروان به طور مؤثر توسط عنصر بور، به عنوان تشکیل دهنده فازهای سخت و سیلیسیم، که به عنوان یک عامل اکسید زدا و روان کننده عمل می کند، کنترل نمود [۱۰].

طی عملیات حرارتی، کاهش تخلخل میتواند از طریق حرکت مویینگی مذاب با ویسکوزیته کم (یوتکتیک) در ناحیه مخلوط در امتداد خطوط سالیدوس و لیکوئیدوس رخ دهد. این حرکت مذاب میتواند به اندازه کافی سطح حفرهها را خیس کرده و پر کند [۸].

شکل ۲، الگوهای پراش پرتو ایکس پودر و پوششهای H و HP را نشان میدهد. ترکیب فازی پودر شامل محلول جامد نیکل، فاز یو تکتیک Ni₃B و کاربیدهای Cr₃C₂، Cr₃C₂، Gr₃C و Ni₁₆Cr₆Si7 میباشد. این بوریدها و کاربیدها فازهای تقویت کننده در زمینه هستند. این فازها پوششها را قادر میسازند تا در برابر سطح مقابل خود مقاومت کرده و شیارهای سایش را باریک کنند [۱۱]. با توجه به الگوهای پراش نمونههای اسپری شده در شکل ۲، فرض می شود که حجم مشخصی از کاربید تنگستن، حاصل از فرآیند پاشش به دلیل دمای بالای فرآیند پوشش و نیز وجود تنگستن و کربن در ترکیب پودر اولیه است. در این مطالعه مشخص شد که تغییرات در فرآیند پوشش دهی تأثیری بر ترکیب فازی نداشته است. الگوهای پراش نمونههای اسپری شده انحنا در 500-40=20 و خطوط پهن شده را ظاهر ساخت که نشان دهنده تشکیل فازهای آمورف در طول فرآیندهای پوشش دهی است.

شکل ۳ منحنی پلاریزاسیون پتانسیودینامیک نمونه های پوشش دهی شده را در محلول ۳/۵ درصد وزنی NaCl نشان می دهد و جدول ۳ نتایج برون یابی تافل منحنی های پلاریزاسیون هر نمونه ی پوشش را گزارش می دهد. چگالی جریان خوردگی، پتانسیل خوردگی و شیب ناحیه آندی و کاتدی پارامتر های تأثیر گذار بر ارزیابی رفتار خوردگی هستند که توسط آزمون پلاریزاسیون تافل به دست می آیند. با مقایسه نمونه های پوشش عملیات حرارتی شده و عملیات حرارتی نشده، افزایش در پتانسیل خوردگی و کاهش در چگالی جریان خوردگی نشان از بهبود رفتار خوردگی نمونه های پوشش عملیات حرارتی شده نسبت به نمونه های پوشش عملیات حرارتی نشده می باشد. همچنین در میان نمونه های پوشش عملیات حرارتی شده نسبت به نمونه های پوشش عملیات حرارتی خوردگی ⁰01×604 عملکرد بهتری نسبت به نمونه 1-1900 با چگالی جریان خوردگی ⁸01 دارد. این نهبود عملکرد خوردگی مربوط به افزایش چسبندگی پوشش به زیرلایه و کاهش تخلخل های پوشش بر اثر فرایند عملیات حرارتی و نوع روش پوشش دهی با ویژگی پاشش سرعت و فشار بالای ذرات می باشد که در این

آزمون طیف سنجی امپدانس الکتروشیمیایی به منظور تکمیل شدن بررسی رفتار خوردگی پوشش ها در کنار آزمون پلاریزاسیون پتانسیودینامیک در محلول7,4 درصد وزنی NaCl نیز انجام شد. نمودارهای نایکوییست در شکل ۴ نشان داده شده است. همانند گزارشات نمودارهای پلاریزاسیون تافل، تمامی نمونههای پوشش عملیات حرارتی شده رفتار خوردگی بهتری نسبت به نمونههای پوشش عملیات حرارتی نشده، دارند. بزرگترین حلقه نایکوییست مربوط به نمونه 1-1990 می باشد. به عبارت دیگر، این نمونه بیشترین مقاومت به خوردگی را در میان نمونههای دیگر دارد که دلیل این رفتار، یکنواختی و عدم تخلخل پوشش است. به منظور شبیه سازی اطلاعات نمودارهای امپدانس و فیت کردن داده های مربوط به EIS آزمایشگاهی، از مدار معادل موجود در شکل ۵ استفاده شد. در مدار معادل اشاره شده، R1 مقاومت الکترولیت، R2 و Tel مقاومت به منظور شبیه سازی ویزی پوشش و المان فازی ثابت پوشش، R3 و CP2 مقاومت الکترولیت، R2 و Tel مقاومت مسیر رسانایی را نشان می دهد. مقادیر المانهای الکتریکی نمونه ها در جدول ۴ ارائه شده است. با مقایسه مقادیر المانهای را نشان می دهد. مقادیر المانهای الکتریکی نمونه ها در جدول ۴ ارائه شده است. با مقایسه مقادیر المانهای را نشان می دهد. مقادیر المانهای الکتریکی نمونه ها در جدول ۴ ارائه شده است. با مقایسه مقادیر المانهای را نشان می دهد. مقادیر المانهای الکتریکی نمونه ها در جدول ۴ ارائه شده است. با مقایسه مقادیر المانهای را نشان می دهد. مقادیر المانه مای الکتریکی نمونه ها در جدول ۴ ارائه شده است. با مقایسه مقادیر المانهای را نشان می دهد. مقادیر المانهای الکتریکی نمونه ها در جدول ۴ ارائه شده است. با مقایسه مقادیر المانهای را نشان می دهد. مقادیر المانهای الکتریکی نمونه ها در جدول ۴ ارائه شده است. با مقایسه مقادیر المانهای الکتریکی به ویژه المان 33 (مقاومت در برابر انتقال بار) که مهم ترین پارامتر برای ارزیابی عملکرد خورد گی است، مشاهده می شود که نمونه و ایوشش عملیات حرارتی شده ا حالت در می میرا داده است. بهبود عملکرد خوردگی نمونههای پوشش عملیات حرارتی شده به علت افزایش جسندگی بین لایهای و

کاهش خوردگی فعال در امتداد مرزهای بین لایهای متأثر از عملیات حرارتی میباشد. با مقایسه R3 برای دو نمونه پوشش H و HP مشاهده می شود که در نمونه پوشش HVOF فشار بالا (HP/HVOF) به علت بالا بودن سرعت و فشار پاشش ذرات، تخلخل و عیوب کمتری در پوشش وجود دارد که نهایتاً عملکرد خوردگی را تحت تأثیر قرار داده و بهبود می بخشد.

نتیجه گیری

 ۱) مرزها و تخلخلهای ناشی از تشکیل فاز مذاب و فرآیند نفوذ طی عملیات حرارتی در پوشش های عملیات حرارتی شده در مقایسه با نمونه های بدون عملیات حرارتی به طور قابل توجهی کاهش یافت.
۲) الگوهای پراش پرتو ایکس نشان داد که تفاوت معناداری بین ترکیب فازی پوشش های پاشش حرارتی شده توسط دو روش مختلف HVOF و HP/HVOF وجود ندارد. فاز آمورف حین پاشش عمدتاً به دلیل سرعت بالای سرد شدن پوشش پس از برخورد با سطح زیرلایه تشکیل شد.

۳) افزایش چسبندگی پوشش به سطح زیرلایه و کاهش مناطق فعال خوردگی از مزایای فرایند عملیات حرارتی پس از پوشش دهی بود، به نحوی که فرایند عملیات حرارتی چگالی جریان خوردگی را برای پوشش های HVOF از μA/cm² ⁷ μA/cm² به 2.70×10⁻⁷ μA/cm² او برای پوشش های HP/HVOF از 40×200 از μΑ/cm² μΑ/cm² به μΑ/cm²

۴) نمونه HP950-1 با HP950² Ω/cm² بهترین مقاومت در برابر خوردگی و نمونه H با HP/HVO Ω/cm² ب کمترین مقاومت در برابر خوردگی را نشان داد. فرایند HP/HVOF با قابلیت پاشش ذرات تحت فشار و سرعت بالا منجر به کاهش تخلخلها و عیوب در پوشش شد.

نيكل	كربن	تنگستن	آهن	سيليسيم	بور	كروم	
بقيه	۰,۰۵	۴٫۵	4,40	۴,۸	۴	۱۵,۲	
		، پاشش	مترهای فرایند	جدول ۲: پاراه			
	HP-HVO	ΡF	ł	IVOF	پارامترها		
JP-5000			Н	V-2000	تفنگ پاشش		
۱۸۰۰				۱	خ جريان اكسيژن (ليتر بر		
					(دقيقه	
۴۵ ۳۰۰ آرگون				۲۲	خ جریان سوخت (لیتر بر دقیقه) اصله پاشش (میلیمتر) گاز حامل		
				۳			
				آرگون			
۸.		۶.		خ تغذیه پودر (گرم بر دقیقه)			
	۲۸			٧	ل (بار)	فشار احتراق	

جدول ۱: ترکیب شیمیایی پودر NiCrBSi معروف به Colmonoy88 بر حسب درصد وزنی عناصر

جدول ۳: نتایج برونیابی منحنی پلاریزاسیون نمونهها

نمونه	E _{Corr}	I _{Corr}	Ba	B _c
	(V _{Ag/Agcl})	$(\mu A/cm^2)$	(V/Dec)	(V/Dec)
Н	-0.290	2.70×10 ⁻⁷	0.246	0.139
HP	-0.215	6.52×10 ⁻⁸	0.132	0.132
H950-1	-0.331	1.42×10 ⁻⁸	0.213	0.170
HP950-1	-0.234	6.64×10 ⁻⁹	0.253	0.114

جدول ۴: مقادیر المانهای الکتریکی استخراج شده توسط فیتینگ دادههای امپدانس با استفاده از مدارهای معادل شکل ۵

نمونه	Rs	Qdl	n _{dl}	R _{coat}	CPE _{coat}	n _{coat}	R _{ct}
Н	22.19	8.90×10 ⁻⁶	0.88	74.3	3.45×10 ⁻⁶	0.88	246570

HP	22.19	2.45×10 ⁻⁶	0.86	89.24	5.15×10 ⁻⁶	0.83	282510
H950-1	22.19	1.06×10 ⁻⁶	0.59	149.7	2.15×10 ⁻⁷	0.81	3.13×10 ⁶
HP950-1	22.19	9.13×10 ⁻⁷	0.77	2203	2.00×10 ⁻⁶	0.82	1.15×10 ⁷

بررسي تأثير عمليات حرارتي بر خواص خوردگي

شکل ۱: ریزساختار سطح مقطع پوشش های (الف) H (ب) HP (ج) 1-H950 (د) HP950-1 (د)

مراجع

[V]Amin S, Panchal H. A review on thermal spray coating processes. transfer. 2016;2:556-63.

[Y]Kumar S, Kumar R. Influence of processing conditions on the properties of thermal sprayed coating: a review. Surface Engineering. 2021;37:1339-72.

[*]de Villiers-Lovelock H, Luyckx S. Preliminary investigation on the potential of VC-WC-Co HP/HVOF powders and coatings. ITSC 2000: ASM International; 2000. p. 647-56.

[F]Bergant Z, Grum J. Quality improvement of flame sprayed, heat treated, and remelted NiCrBSi coatings. Journal of thermal spray technology. 2009;18:380-91.

[a]González R, Garcia M, Penuelas I, Cadenas M, del Rocío Fernández M, Battez AH, et al. Microstructural study of NiCrBSi coatings obtained by different processes. Wear. 2007;263:619-24.

[7]Miguel J, Guilemany J, Vizcaino S. Tribological study of NiCrBSi coating obtained by different processes. Tribology international. 2003;36:181-7.

[v]García A, Cadenas M, Fernández MR, Noriega A. Tribological effects of the geometrical properties of plasma spray coatings partially melted by laser. Wear. 2013;305:1-7.

[A]Bergant Z, Trdan U, Grum J. Effect of high-temperature furnace treatment on the microstructure and corrosion behavior of NiCrBSi flame-sprayed coatings. Corrosion Science. 2014;88:372-86.

[4]Sun B, Fukanuma H, Ohno N. Study on stainless steel 316L coatings sprayed by a novel high pressure HVOF. Surface and Coatings Technology. 2014;239:58-64.

[1.]Kazamer N, Muntean R, Vălean PC, Pascal DT, Mărginean G, Șerban V-A. Comparison of Ni-Based Self-Fluxing Remelted Coatings for Wear and Corrosion Applications. Materials. 2021;14:3293.

[11]Kong D, Zhao B. Effects of loads on friction-wear properties of HVOF sprayed NiCrBSi alloy coatings by laser remelting. Journal of Alloys and Compounds. 20.v-v.o:v.v;)v